

Erdő, mező

Természetes dolog, hogy a városi ember vágyat érez a természetben tapasztalható szabadság után, ezért divatos kikapcsolódási forma manapság a „forest bathing” is, mely Japánból származik. Annak a testi-lelki jótékony hatása, hogy mind az öt érzékszervünkkel megtapasztalhatjuk az erdőt, koncentrálna arra, hogy „jelen legyünk”, tudományosan megalapozott. Ezt a jótékony hatást ugyan már a nyolcvanas években felismerték a japán emberek, hozzánk azonban csak most jut el a híre. Ez a Piarista Gimnáziumban nem újkeletű, a piarista rend kezdettől fogva különösen nagy hangsúlyt fektet a természet megismerésére, a túrákra, a kirándulásokra, amelyeken a diákok visszatérhetnek a természethez. Ez a mi osztályfőnökünknek is igen fontos volt, így ez akaratlanul, mint egy jó tanár szokásai diákjaira, átragadt ránk is. Talán legjobb osztálykirándulásunk élményét hoznánk el, amikor a Bihar-hegységben, a Pádison kirándultunk. Ez volt az a pont, amikor az osztály elérte azt a szintet, ahogyan egy jól szervezett baráti közösség működik. Ugyanis a természetben sétálva, engedve, hogy az hason ránk, születtek az igazán mély és értékes beszélgetések.

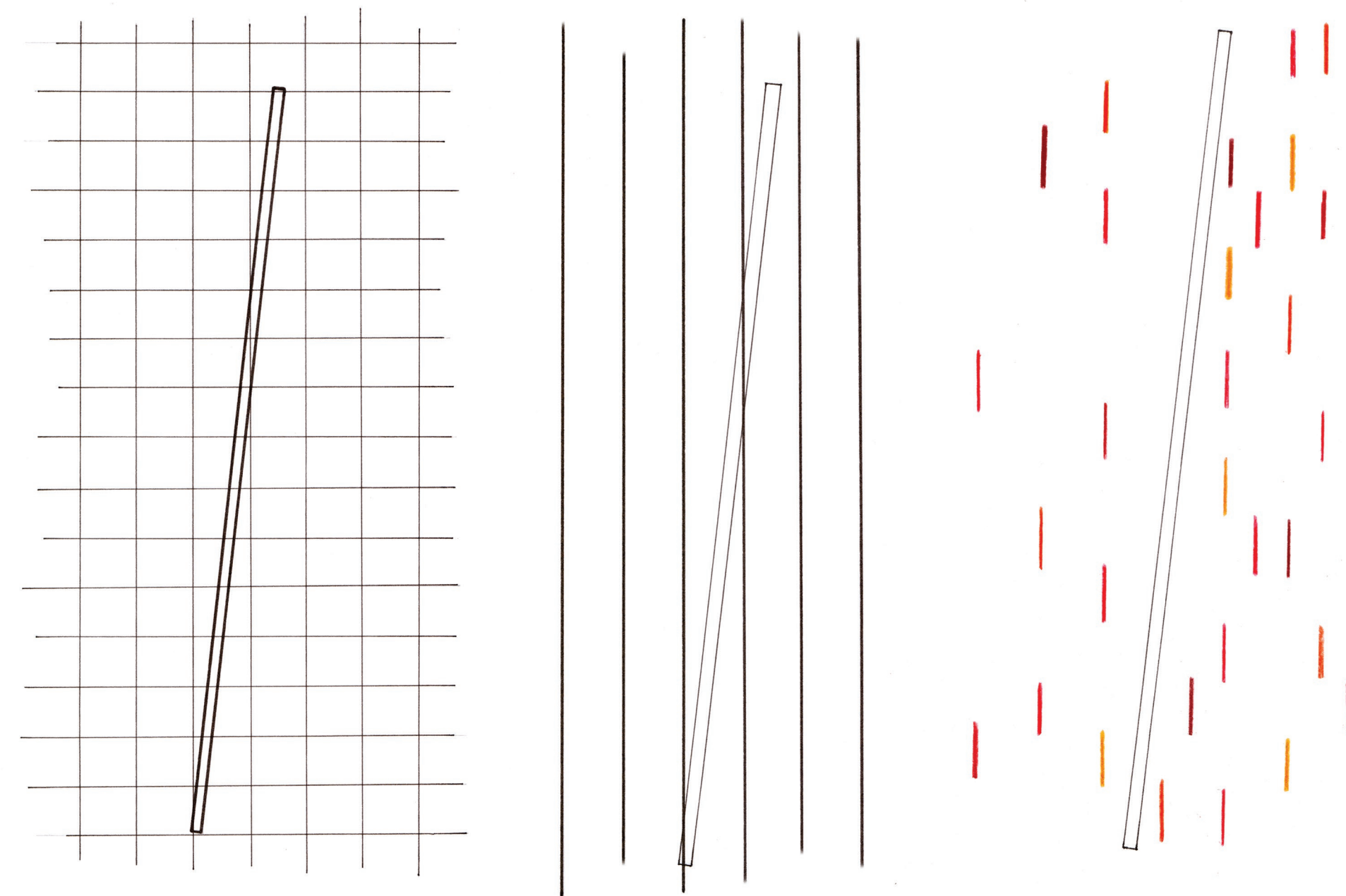
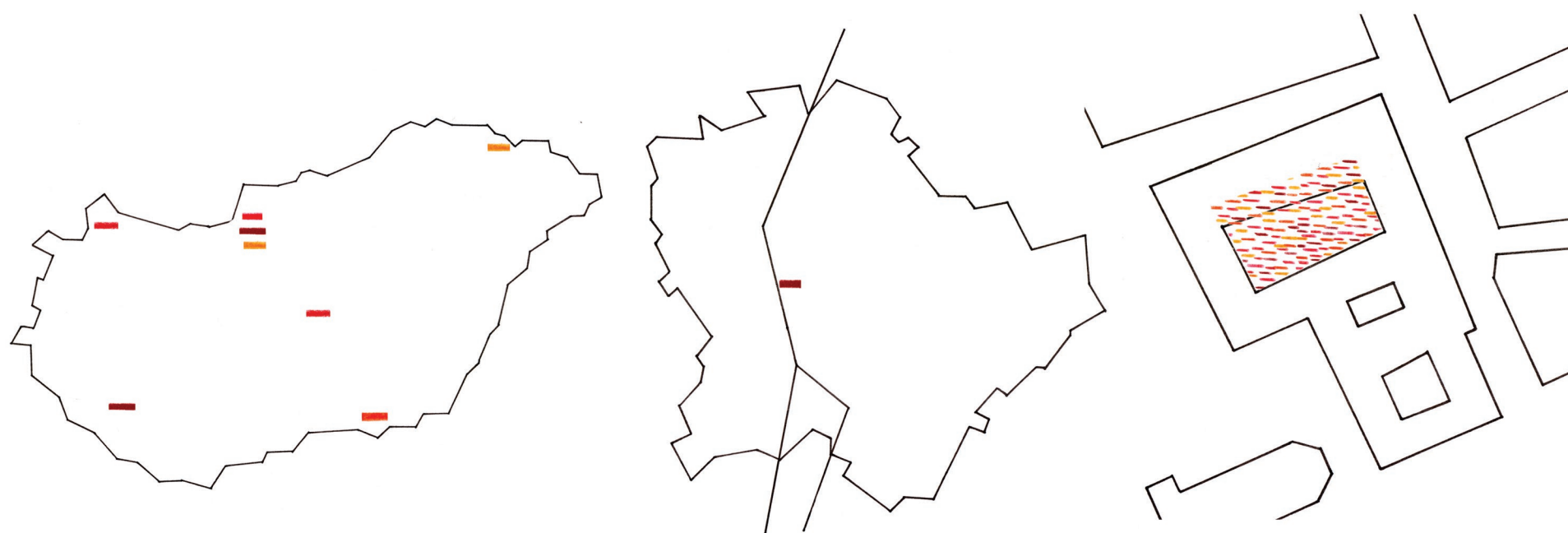
Még a természethez legkevésbé kapcsolódó, városban élő, a szabadba ritkán, szinte soha ki nem jutó embernek is vannak erdőhöz kötődő ösztönös érzései. Ezeket az érzéseket hasznos lehet „előásni”, építeni arra, hogy a zöldben a lélek megnyugszik. Természetesen egy épületen belül nem tudjuk visszahozni az erdőt teljesen, de ha csak pár részlete, ismerős eleme visszaköszön, sokat tud segíteni az általános közérzetben.

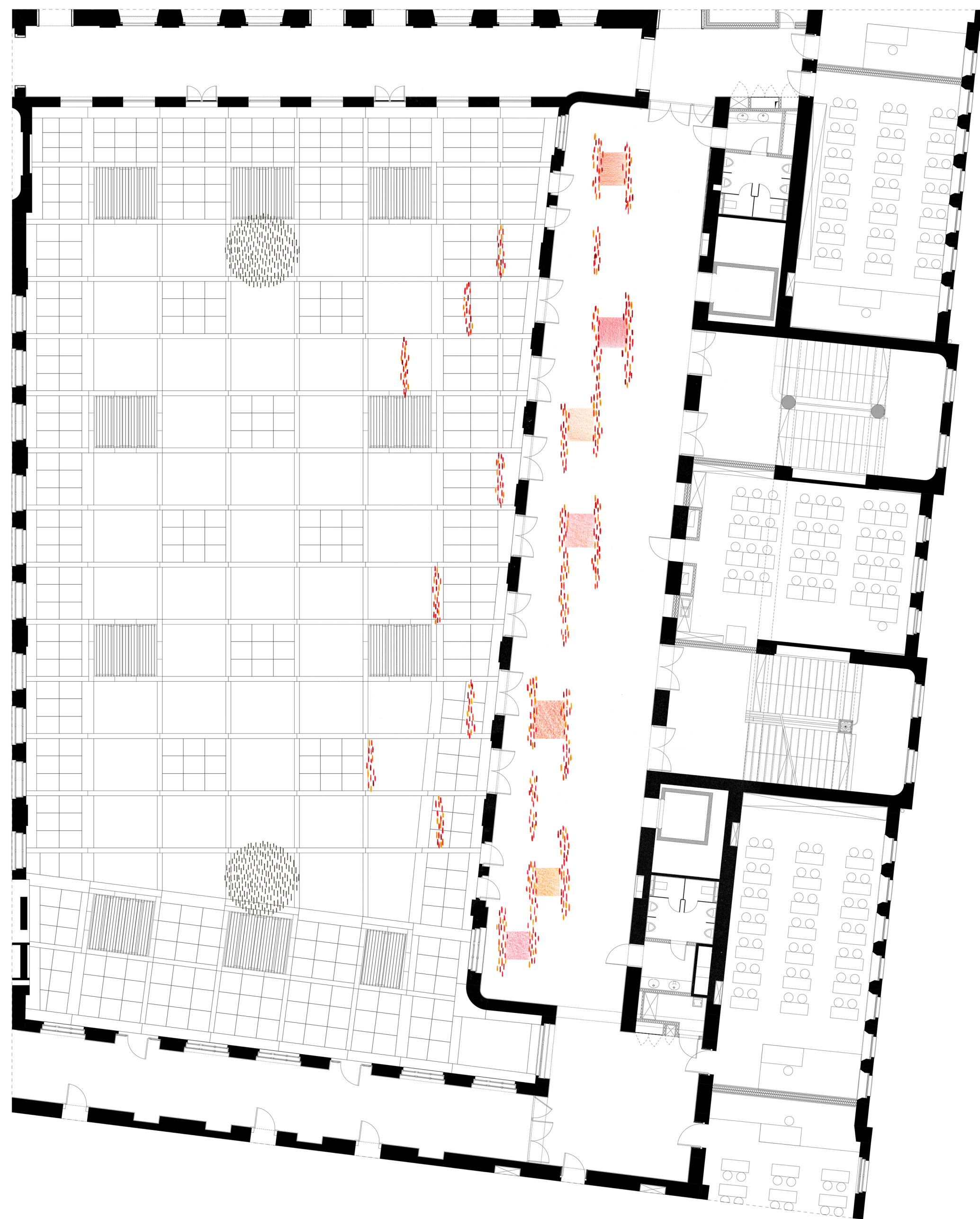
Az erdő azonban nem végtelen, határai vannak. Ezek a határok pedig nagyon érdekes helyek. Az erdő átfordul mezőbe, ez két teljesen különböző terület összemetsződése. A határ legtöbbször nem egy éles vonal, inkább csak egy átfordulás, a zárt és a nyílt különleges találkozási és egybefolyása. Az erdő kiritkul, kötöttsége fellazul, átengedi magát a nyíltságnak, a széles mezőnek. Ez a természeti határhelyzet a koncepciónk lényege. A felülről bezárt, lombkoronák sűrűsége által inkább a talajhoz közeli, szélesen elterülő tér fokozatosan kitágul, már nincs többé korlát, csak az égbolt. Egy mezőn mindig fúj egy kicsit a szél. Az erdőbe ez nem hatol be, a fák védelmet adnak, csak a levelek zúgása hallatszik. Egy mezőn az eső hirtelen és intenzíven egyből a földre hullik, nincs akadály előtte. Az erdőben ez nincs így: amíg a fák levelei több rétegben megfogják a vizet, nem jut csapadék az alsóbb szintekre, csak jóval később, míg a fák „át nem áznak”. A sűrű fokozatosan fellazul, és ez egy különleges térhelyzetet eredményez, mely megjelenik a koncepciónkban.

Piarista éveink során meghatározó szerepe volt a természetnek: közös elmélkedésnek, elvonulásnak és játéknak egyaránt adott helyszínt.

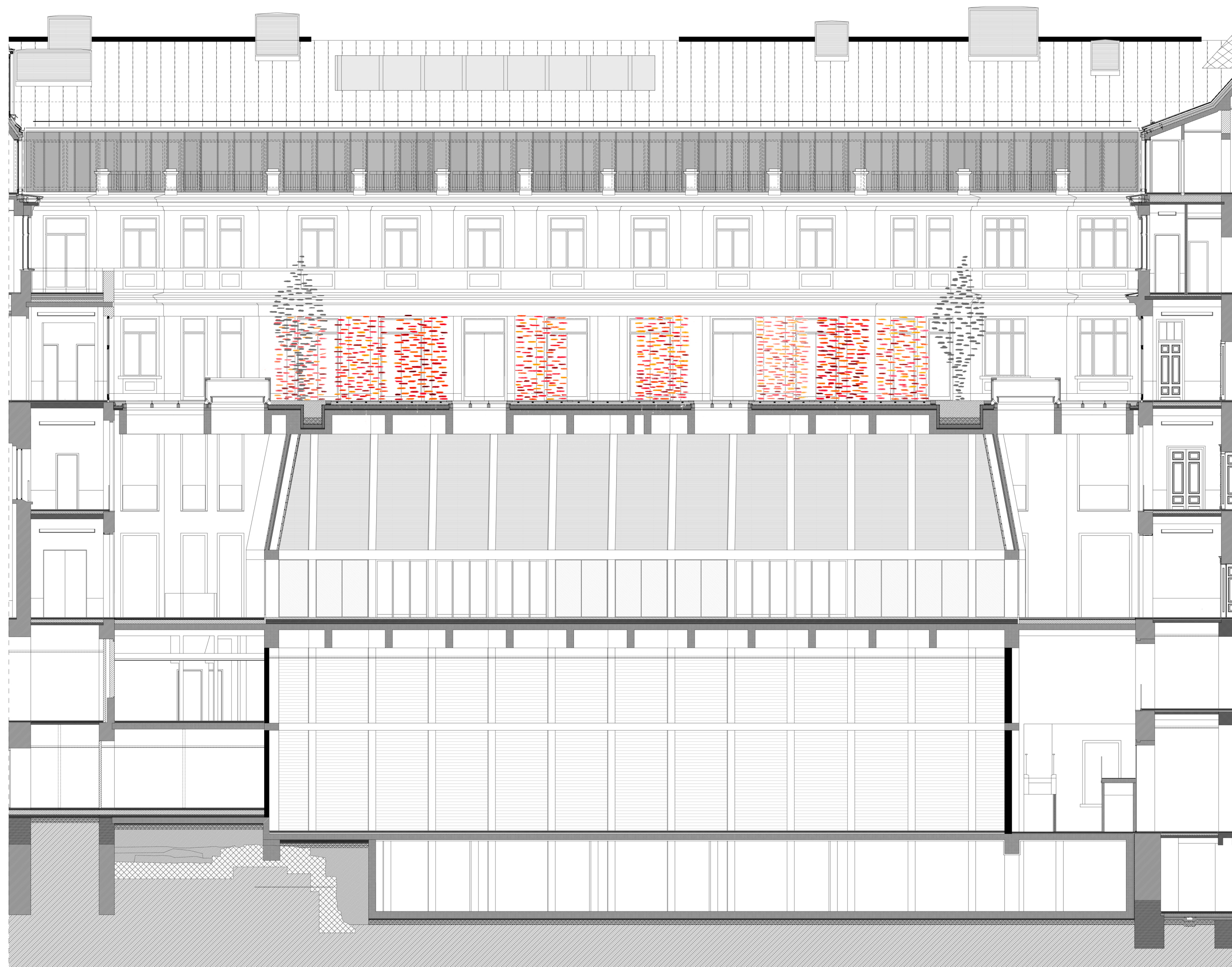
Próbáltuk megfogalmazni, hogy mi az a szellemiség, ami a piarista oktatást, diákokat és tanárokat jellemzi. Ezt, mint volt piarista tanuló, a diákok oldaláról, és beszélgetve egy már tíz éve a piarban oktató tanárral a másik oldalról egyszerre közelítve fogalmaztuk meg.

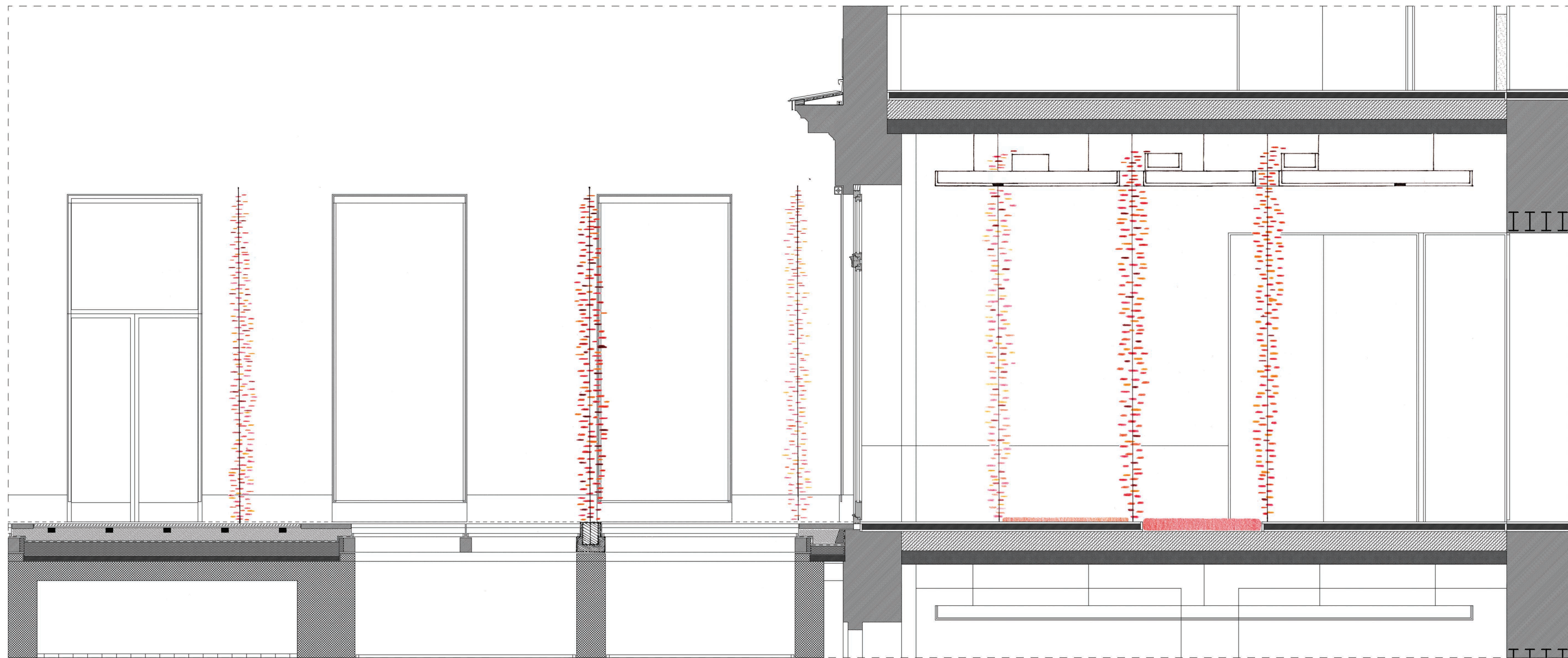
Pietas et litterae (kegyesség és tudomány) – a rend mottóját nagyon sok módon lehet értelmezni, de alapvetően elmondható, hogy a piaristák az oktatást a tudományok átadásán túl az életre való nevelésként is értelmezik. A diákokat megkérdezve, sokkal inkább tekintenek a gimnáziumra, mint egy második otthonra, egy erős közösségre, mint egy átlagos tanulás-központú iskolára. Ez abban is megnyilvánul, hogy sokan csak azért mennek be reggel korábban, hogy barátaikkal lehessenek, így a diákok végeredményben több időt töltenek az iskolában, mint amennyit az oktatás megkövetelne tőlük. A piaristák, habár alapítójuk útmutatásait követik, egyfajta folyamatos útkeresés jellemezi őket. Igaz ez az egész rendre, de leginkább a magyar provinciára. Ennek történelmi okai vannak, mivel a magyar rend elszigetelődött a központi vezetéstől, amikor II. József császár megtiltotta a szerzetesrendeknek a római központjukkal való érintkezést. A fejlődéstől elzárkózó többi provinciától eltérően, a csak magára hagyatkozható magyar rend komoly megújuláson ment keresztül. Az útkeresés tehát beleivódott a piaristákba a mai napig. Ennek következtében a lehető legkorszerűbb módszereket keresik, hogy diákjaikat felkészítsék, nem csak az érettségire, hanem az életre is. A piaristáknak fontos tehát az iskolán túli időtöltés biztosítása az iskolában.

Magyarországon ma az iskolák tereiket, formájukat és szerkesztési elvüket tekintve nagyon hasonlóak, hiszen egy régi, egységes oktatási rendszer kielégítésére lettek tervezve. Azt látjuk azonban - és ezzel számos mai kutatás is foglalkozik -, hogy az oktatásnak alapvetően változnia kéne, hiszen változnak a generációk és ezáltal az oktatási módszer is, mely módszerrel a jelenkori diákok jól használható, korszerű tudást sajátíthatnak el. Ezt a változást az iskolaépületeknek is követniük kell, mivel, ha a tér nem idomul, az új módszer sem tud a maga teljességében megvalósulni. Ma azt látjuk, hogy az oktatásnak nem kéne beszorulnia egy térbe, a klasszikus osztályterem négy fala közé, és teljesen új közösségi terekre is szükség lenne. Ez az igény teljesen egyértelmű, és maguk a diákok fogalmazták meg szokatlan térhasználatukkal, talán nem is tudatosan. Ha belépünk egy klasszikus iskolába és szünetben kezdjük el megfigyelni a tanulókat, több problémát is észrevehetünk. A legnagyobb probléma az, hogy nem mozdulnak ki az osztályteremből, még ha kötelező, akkor is nehezen. Miért is lenne ez elvárás, ha nincs egy olyan tér, amit el tudnának foglalni, hogy beszélgessenek, kicsit pihenjenek. Talán mindenki emlékszik, hogy magunk teremtettük meg ezeket a helyeket. Az egyes baráti körök kiszemelnek maguknak megfelelő zugokat az épületben, legyen szó egy ablakpárkányról, lépcsőkorról, vagy csak egy padról, és ezeket tették meg a saját kis zugaiknak, ahová csoportosan vagy egyedül vissza-visszatérnek. Főleg általános iskolában nagyobb szükség lenne arra, hogy ne csak a lexikális tudás halmozása legyen a cél, hanem a tanulás klasszikus értelmén túl az emberi kapcsolatokról és általánosságban akármiről, ami érdekli a diákokat. Ezt pedig az iskolák mostani terei nem engedik. Ezek a problémák specifikusan a Piarista Gimnáziumban is megjelennek. Már önmagában is érdekes szituáció, hogy a gimnázium helyileg Budapest szívében található, egy nyüzsgő, pörgő környezetben. Ebből a környezetből a gimnázium kiemelkedik. A Váci utcán sétálva, mikor megpillantjuk az épületet, nem gondolnánk, hogy egy iskolát rejt magában. A második és negyedik emelet között helyezkedik el az iskola. Ezt a vertikális kiemelést még jobban erősítenék azzal, hogy több osztálytermet, így a gimnázium magját áthelyeznék a negyedik emeletre. Ezáltal a közösségi szerepe a folyosónak még erősebb lenne. A piaristák sajátos természeti kötődését a belvárosi környezet nem segíti. Ezért abból kiemelkedve hoznánk létre egy nagyon más hangulatú teret a természet visszahozásával.

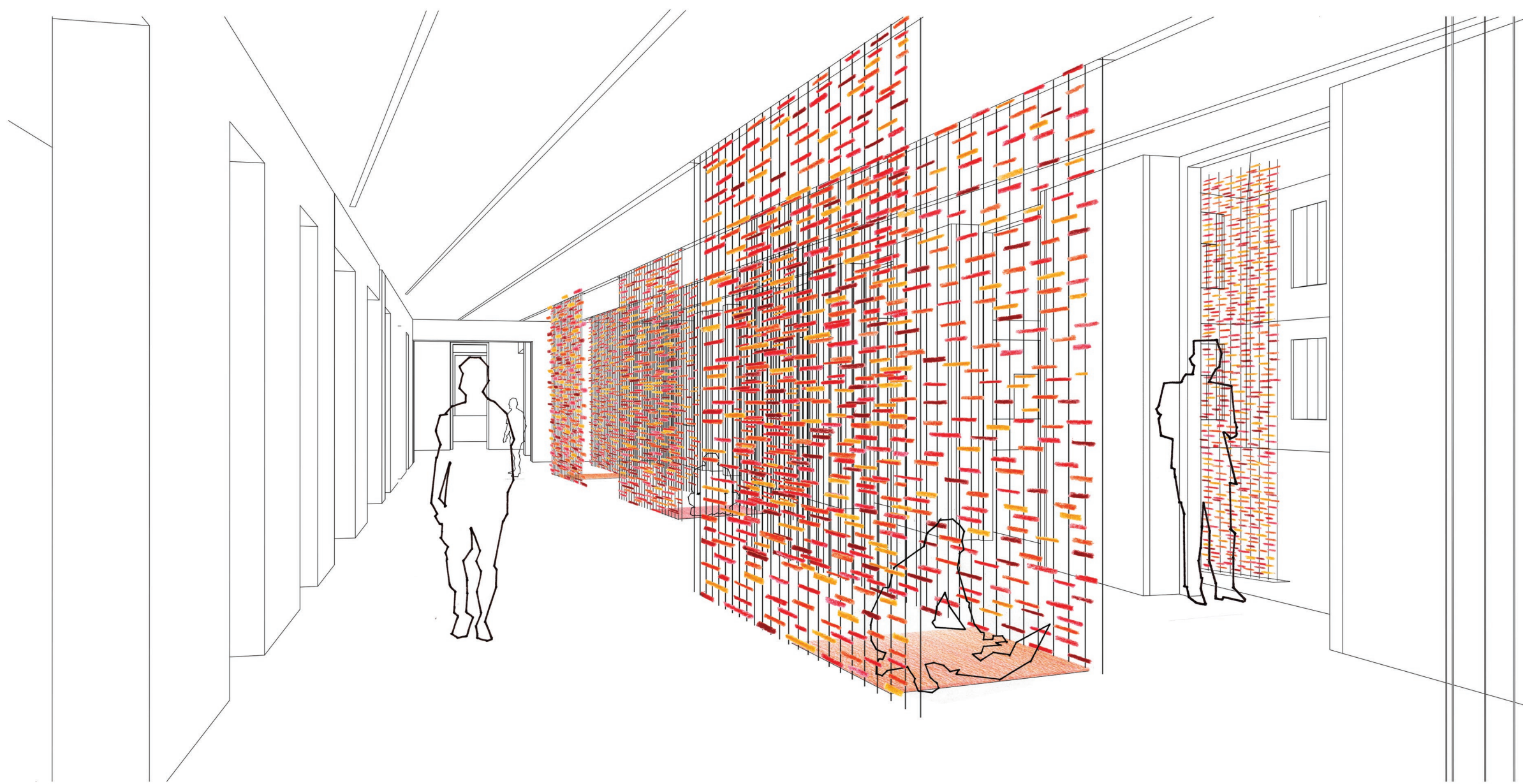

Beszéltünk problémákról és egy sajátos természeti kötődésről. Tervünkben pedig a megfogalmazott problémákra közvetetten ezzel természeti képpel szeretnénk megoldást adni. A Piarista Gimnázium szerencsésen rendelkezik olyan terekkel, ahol megoldható lenne a közösségi tér hiányából fakadó probléma. A negyedik emeleti folyosó kellően széles ahhoz, hogy eredeti közlekedői funkcióját megtartva helyet adjon közösségi felhasználásra is. Mint azt már megfogalmaztuk, szükség van olyan iskolai helyzetekre, ahol a diákok ki tudnak lépni az iskola néha akár feszültséggel telített légköréből. Ezt mi a Piarista Gimnáziumban külön problémának éreztük, hiszen a gimnázium alaphangulata testi és lelki fegyelmetséget sugároz a diákokra. Mi a természetben fedztük fel azt a felszabadító érzést, amit a közösségi térben is szeretnénk, hogy megjelenjen. A gimnáziumban a természet csak nagyon kicsit és kizárólagosan a tetőterazon van jelen és ez semmilyen kapcsolatban nem áll a gimnázium belső tereivel.

A negyedik emeleti terasz raszterszerkezetét vettük mintának és ezen raszter hosszanti irányultságára szerkesztettük az új elemeket. Ez a raszterszerkezet nem áll kapcsolatban a folyosó merőlegeseivel és párhuzamosaival, és mivel ez az irány erősebb, markánsabb az emeleten, mint a folyosói, azt áttörve, arra rászterkesztve vittük be az elemeket a belső térbe. Így tekintünk mi a folyosón belüli természetre, mint erdő, a teraszon megjelenőre, mint mező. Ez az az átmenet, ami minket foglalkoztatott és vezérelt a tervezés alatt. Az erdő és mező közötti természetes, nem ember által kialakított kapcsolatot nem tudjuk egy falként értelmezni. Ha közelről nézzük ezt a határhelyzetet, meglátjuk benne az utakat, átjárókat, az irányultságot. Ezért az erdő és mező közötti határt nem a folyosó külső fala jelenti, sőt raszterbe nem illeszkedésével jelentőségét, hangsúlyát akartuk csökkenteni. Az udvarra néző ablakok ajtóvá alakításával szabad átjárhatóságot akartunk elérni, ahogy az erdőből is többféle úton, ösvényen juthatunk ki. A növényfalak irányultsága megfelel az udvar, azaz a mező raszterének. A plafon és a padló közé feszülő huzalokra fentről lefelé futó növények hangsúlyozzák a tér magába zárulását, az erdő hangulatát. A mezőn mindez megfordul, a tér csak alulról határolt, ezért a növényfalak felfelé törnek. A párhuzamos növényfalak egymáshoz való elcsúsztatásával különböző zugok keletkeznek, melyek létrehozzák a közösségi pontokat. Az erdőben a talajt egy puha avarréteg fedi, a közösségi zugokat egy-egy ülésre, leheveredésre alkalmas matracdarab jelenti.

A beltérben a kifeszített pászmákra az álmennyezet fölött csatlakozik a résen cserepéből kifutó növény, így a raszteri főirány szolid vonalként jelenik meg. Ezzel a főiránnyal párhuzamosak a vékony, vonalszerű lámpatestek is. Az udvaron a járószint alá süllyesztett kaspók adják a vékony, befogott rudakra felkapaszkodó növények táptalaját. A növények öntözése automata módon megoldott.

A hazai közoktatásra megújulás vár. Hogy ez igazán komplex és egybefüggő legyen, véleményünk szerint hozzá kell nyúlni az oktatási célú épületekhez is. El kell engedni a régi, „porosz” téri rendszert, ami az épületek nagy többségére jellemző, és a korszerű pedagógiai elveknek megfelelő téri rendszer szorgalmazásával kell az új építéseket és legfőképp az átalakításokat végrehajtani. Ezek az elvek akár igen messzire is vezethetnek, például, hogy legyen-e osztályterem, vagy ne?

Álláspontunk szerint a természet beengedése minden oktatási épületbe lehetséges, sőt szorgalmazható, ugyanis a pszichológiai hatása az oktatás-nevelés terén jobb eredményekre ad kilátást. Nem mindegy azonban, milyen a kiinduló helyzet – azt nem csak az iskola épülete, hanem az ott folyó oktatási munka, a nevelés főbb elvei is meghatározzák. Ahol eddig nem volt olyan fontos a diákok komfortérzete – exz alól a vizsgált iskola pont kivétel –, ott ezek a téri átalakítások pozitívumot hozhatnak, a tanulók motiváltabbak, eredményesebbek lehetnek nemcsak a tanulásban, hanem a közösségi életben is.

A Piarista Gimnázium budapesti épületének minden furcsasága, a hétköznapitól eltérő térbeli megoldásai ellenére a hazai iskolaépítészet klasszikus formáját hordozza magában, közösségi terek nem igazán alakulnak ki, a folyosók kizárólagos célja csak az osztály- és szaktantermek felfűzése. Valószínűleg a célt minimális átalakításokkal kevésbé lehet elérni egy átlagos gimnáziumi épületben, ugyanis a projektben nagy segítségünkre volt az, hogy a folyosó kimondottan széles, térbeli felosztásra már alkalmas volt. Ha erre máshol a közlekedő alkalmatlan, talán új területek épülethez adásával lehet hatást elérni, annál is inkább, mivel nem mindegyik iskola található a 2-3-4. emeleten, a város szívében.

